

نگرش سلسله‌مراتبی به ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی در بین دو نسل والدین و فرزندان

امیر عظیمی دولت‌آبادی

استادیار گروه جامعه‌شناسی پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی
aazimii@yahoo.com

احسان عسگری

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی
askariehsan1372@gmail.com

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف بررسی سلسله‌مراتبی نگرش والدین و فرزندان نسبت به ارزش‌های سیاسی امام خمینی^(ع) به انجام رسیده است. در این رابطه هفت بعد آزادی و نسبت دین‌بارای مردم، وحدت اسلامی، تکلیف‌گرایی و رابطه آن با نتیجه‌گرایی، استقلال وعدم دخالت بیگانگان، پیوند دین و سیاست، استکبارستیزی و حمایت از گروه‌های مبارز انقلابی و در نهایت حمایت از محرومین و مستضعفین در سرتاسر جهان به‌عنوان ارزش‌های سیاسی مهم انقلاب از دیدگاه حضرت امام خمینی^(ع) مورد سنجش قرار گرفته است. سپس داده‌های تحقیق که از بین جوانان ۲۵-۱۷ ساله شهر ایلام به همراه والدینشان به روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای جمع‌آوری شده بود، مورد ارزیابی و تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفتند و در نهایت مشخص گردید که در بین والدین بیشترین میزان نگرش مثبت مربوط به بعد استقلال و بیشترین میزان نگرش منفی مربوط به بعد آزادی و همچنین در بین فرزندان آن‌ها بیشترین میزان نگرش مثبت مربوط به بعد استقلال و بیشترین میزان نگرش منفی مربوط به ابعاد آزادی و پیوند دین و سیاست بوده است.

واژگان کلیدی: ارزش، ارزش سیاسی، امام خمینی^(ع)، انقلاب اسلامی.

بیان مسئله

ارزش‌ها در هر جامعه عناصر کلیدی فرهنگ آن جامعه را تشکیل می‌دهند و راهنما و هادی در انجام کنش‌های اجتماعی به شمار می‌روند. شناخت این ارزش‌ها همواره یکی از مسائل مهم برای اندیشمندان علوم اجتماعی و علوم انسانی بوده است. این ارزش‌ها جهت‌گیری‌های افراد را در جامعه مشخص می‌کنند و بر اساس این ارزش‌هاست که افراد جامعه چیزی را مطلوب یا نامطلوب می‌دانند. از سوی دیگر تغییر این ارزش‌ها باعث تغییر در کنش افراد شده و به تبعیت از آن فرهنگ جامعه نیز دستخوش تغییر می‌شود. هارولد تی توس^۱ در بخش مطالعه در زمینه ارزش می‌نویسد: ارزش‌ها یکی از مهم‌ترین و شاید بتوان گفت مهم‌ترین سؤال عصر حاضر است و هر چند مطالعات زیادی در مورد آن صورت پذیرفته، اما هیچ توافق عمومی در مورد این که ارزش چیست و ارزش‌ها چگونه معلوم و ثابت می‌شوند به دست نیامده است.

در دهه‌های اخیر مطالعه ارزش اهمیت تازه‌ای یافته است، اما مطالعات و تعاریف ارائه شده نمی‌توانند آن‌گونه که باید و شاید روشن‌کننده این مفهوم باشند. نیکلای رشرآدر کتاب «تئوری ارزش» به این نکته اشاره می‌کند که «کورت بایر» لیستی از تعاریف گوناگون ارزش را تنظیم کرده و چنین نتیجه گرفته است که نویسندگان از مفهوم ارزش برداشت‌های مختلف داشته و از این واژه استفاده‌های آزاد و گاه بی‌ربط می‌کنند. (محسنیان راد، ۱۳۷۵ و غلامی، ۱۳۸۷).

با توجه به اهمیت موضوع ارزش‌ها در بیشتر رشته‌های علوم انسانی و از جمله جامعه‌شناسی که به تبیین کنش افراد و جهت‌دهی این کنش‌ها می‌پردازد، لازم است معیار مشخصی داشته باشیم تا بتوانیم با آن نظر و میزان پای بندی افراد را نسبت به این ارزش‌ها بسنجیم و مهم‌ترین ابزار برای انجام چنین هدفی ساختن مقیاسی از این ارزش‌ها و هنجاریابی آن در میان افراد یا گروه‌های مختلف اجتماعی است.

با توجه به اهمیت ارزش‌ها و مقیاس‌سازی آن‌ها آنچه در این پژوهش مورد نظر است، مقیاس‌سازی ارزش‌های سیاسی از دیدگاه امام خمینی^(ع) است.

با توجه به اهمیت این موضوع دلایل زیادی برای پرداختن به اندیشه‌های امام خمینی^(ع) وجود دارد. یکی از مهم‌ترین دلایل پرداختن به چنین موضوعی، توجه

1. Titus.

2. Reshe.

احزاب و گروه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و عقیدتی به اندیشه‌های امام خمینی^(ع) بعد از رحلت ایشان می‌باشد. هر یک از این گروه‌ها مدعی‌اند که در زمینه‌های پای‌بندی به ارزش‌های مطرح‌شده از سوی امام خمینی^(ع)، از دیگر گروه‌ها متعهدترند. اما سؤالی که ذهن را به کنکاش وامی‌دارد این است که چگونه می‌توان به صحت و سقم این ادعاها پی برد؛ به عبارت دیگر چگونه می‌توان میزان پایبندی هر یک از این گروه‌ها را به ارزش‌های مطرح‌شده توسط امام خمینی^(ع) به دست آورد.

برای پاسخ دادن به این سؤال، باید معیاری مشخص داشته باشیم که اولاً ارزش‌های مطرح‌شده توسط امام خمینی^(ع) را در زمینه مورد تحقیق که در اینجا ارزش‌های سیاسی است، مشخص کند. ثانیاً سنجش نظرات و ادعاهای گروه‌ها و افراد مدعی با یک معیار سنجدیده شود تا بدین‌وسیله بتوانیم میزان پای‌بندی هر یک از گروه‌ها و احزاب را به دست آوریم. همچنین با آگاهی از میزان تغییرات در زمینه ارزش‌های مورد نظر می‌توان جهت‌گیری جامعه به سوی ارزش‌های مورد نظر را تا حدودی مشخص کرد و برای هدایت جامعه به سمت ارزش‌های مطرح‌شده برنامه‌ریزی کرد.

دلیل دیگر برای پرداختن به این موضوع حدس و گمان‌های غلط و نظرات بدون پشتوانه علمی است که باعث هدر رفتن هزینه‌های عمومی و ملی می‌شود. برای پرهیز از این دآوری‌های ذهنی و شخصی نیاز به سنجش این ارزش‌ها با یک معیار دقیق علمی که مورد قبول صاحب‌نظران و اهل‌فن باشد، داریم. لذا لزوم ساختن مقیاس و سپس سنجش آن در میان افراد، گروه‌ها، اقشار اجتماعی و احزاب سیاسی ضروری به نظر می‌رسد.

با توجه به سه موضوع اساسی این پژوهش که شامل: «ارزش‌های سیاسی»، «دیدگاه امام خمینی^(ع)» و «مقیاس‌سازی این ارزش‌ها و اعتباریابی آن» است، تلاش ما در ابتدا برای یافتن (تدوین) یک نظام ارزشی از ارزش‌های سیاسی که امام خمینی^(ع) تأکید زیادی روی آن داشته‌اند و سپس بر ساختن معیاری برای سنجش افکار عمومی بر اساس این نظام ارزشی، متمرکز شده است.

بنا بر آنچه گفته شد، هدف اصلی این پژوهش در وهله‌ی اول متمرکز بر کنکاش در آثار امام خمینی^(ع) و معرفی نظام ارزش‌های سیاسی ایشان و در وهله‌ی دوم تدوین و ساخت مقیاسی در مورد این ارزش‌هاست و اینکه در پی پاسخ به این سؤال برآییم

که در بین دو نسل والدین و فرزندان هر کدام به ترتیب نسبت به کدام یک از ارزش‌های سیاسی مدنظر امام خمینی^(ع) بیشترین تعلق و پایبندی را دارا هستند.

سؤالات تحقیق:

۱. در بین والدین اولویت تعلق به ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی ایران چگونه است؟
۲. در بین فرزندان اولویت تعلق به ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی ایران چگونه است؟

مبانی نظری

در جوامع صنعتی جدید، پیشرفت‌های فناورانه و به دنبال آن تحولات ساختاری در جوامع موجب دگرگونی در موقعیت طبقاتی افراد شده و زمینه تحرک اجتماعی را برای افراد فراهم ساخته و با استقرار کارخانه‌ها و محیط‌های صنعتی در شهرها مهاجرت شدت گرفته است. آموزش مهارت‌ها و فنون موجب شده تا افراد نقش اجتماعی متفاوتی را ایفا کنند. پیشرفت‌های فناورانه به خصوص در امر وسایل ارتباطی شامل وسایل حمل و نقل و رسانه‌های ارتباط جمعی از قبیل تلویزیون، ماهواره، اینترنت، فاکس، تلفن و غیره نه تنها مرزهای جغرافیایی، بلکه حصارهای اجتماعی و فرهنگی بین جوامع را درنور دیده است و مفهوم زمان و مکان را کمرنگ کرده است. با گسترش این ارتباطات، افراد با زندگی اجتماعی و فرهنگی دیگران وسیع و متنوعی و عقاید و ارزش‌های آن‌ها آشنا می‌شوند و در نتیجه تأثیر و تأثر دیگران از همدیگر بیشتر می‌شود. در نظام جهانی فعلی موج ارتباطی بین فرهنگ‌ها و جوامع و گسترش وسایل حمل و نقل با سرعت بالا موجب شده جزئی‌ترین تغییر در ارزش‌های یک جامعه بتواند سریعاً از یک جامعه به جامعه دیگر انتقال یابد و از یک طرف موجب برهم زدن تعادل فرهنگی و ارزشی قبلی جامعه شده و ناهمگنی در عرصه‌ی فرهنگی و تنوع ارزش‌ها را در یک جامعه پیش آورد. (گیدنز، ۱۳۷۷)

مفهوم ارزش

ارزش به عنوان یک موضوع مهم همواره مورد توجه اندیشمندان رشته‌های مختلف علوم انسانی و اجتماعی بوده است. هریک از این اندیشمندان با توجه به رشته

تخصصی خود، تعریفی از ارزش‌ها ارائه می‌دهند. این مطلب مؤید این نکته است که نمی‌توان به تعریفی جامع‌و‌مانع که مورد پذیرش همه‌ی رشته‌ها باشد دست یافت. فیلسوفان، جامعه‌شناسان، روانشناسان، انسان‌شناسان، اقتصاددانان، عالمان علوم دینی و همچنین اندیشمندان علوم سیاسی هر یک در حوزه تخصصی خود، تعریفی برای ارزش‌ها ارائه کرده‌اند و حتی در درون هر یک از حوزه‌های یادشده نیز توافق کلی در پذیرش یک تعریف برای ارزش وجود ندارد. در این بخش با توجه به موضوع تحقیق به‌طور خلاصه‌وار به تعریف ارزش در فرهنگ‌های علوم اجتماعی خواهیم پرداخت.

مفهوم ارزش در فرهنگ‌های علوم اجتماعی

در کلی‌ترین کاربرد مراد از ارزش در علوم اجتماعی، هر موضوعی است که مورد نیاز، نگرش یا آرزویی باشد. در علوم اجتماعی این واژه در مواردی به کار برده شده است که یک ارتباط متقابل بین نیازها، نگرش‌ها و آرزوها از سویی و موضوعات مورد مشاهده از سوی دیگر برقرار باشد. لذا از نظر مشاهده‌گر علمی که گروهی از مردم را تحت مشاهده قرار می‌دهد، هدف‌هایی که به نیازها و آرزوهای این مردم مربوط شود ارزش نیست، مگر آنکه این ربط به نحوی به ارتباط قابل مشاهده بین اندیشه‌ها و کنش‌های افراد و موضوعات مورد مشاهده برگردانده شود. (گولد و کولب، ۱۳۷۶: ۴۷)

آلن بیرو در فرهنگ علوم اجتماعی به نقل از فرهنگ واژگان لالاند، چهار معنای متمایز برای ارزش‌ها در ارتباط با چهار ویژگی اشیاء را در نظر می‌گیرد. این معانی عبارت‌اند از: الف) اینکه تا چه حد اشیاء مورد علاقه و مطلوب فرد و یا حسب‌المعمول گروهی از افراد معین هستند.

ب) اینکه تا چه حد این اشیاء شایستگی تحسین و مطلوبیت را دارند.

ج) اینکه تا چه حد هدفی را برمی‌آورند.

د) اینکه در گروهی خاص، زمانی ویژه در برابر این اشیاء چه مقدار کالایی که معیار

سنجش ارزش به حساب می‌آیند، داده می‌شود.

هر چند در این تعاریف کیفیت اشیاء مطرح است، ولی کیفیت خاص آن نه به خودی خود،

بلکه آن‌طور که افراد آن‌ها را با توجه به منافی که در آن‌ها می‌بینند و ارزیابی می‌کنند،

تعیین‌کننده ارزش است. در واقع ارزش، میزان توانایی یک شیء (چیز)، اندیشه یا شخص

در ازای یک میل، یک نیاز یا یک تمنای انسانی است و لذا باید اساس ارزش را در اندیشه‌های انسانی جستجو کرد که نفع یک شیء خارجی مورد ارزیابی قرار می‌دهد. (بیرو، ۱۳۷۵: ۴۴۴-۴۴۵)

بودن و بوریکو در فرهنگ انتقادی جامعه‌شناسی معتقدند که پایدارترین صفت جامعه‌شناسان کلاسیک مانند دورکیم و وبر، مسئله ارزش‌هاست و می‌توان آن را یکی از رهیافت‌های اصیل تفکرشان در نظر گرفت. آن‌ها معتقدند ارزش‌ها چیزی نیستند جز ترجیحات جمعی که در یک متن نهادی ظاهر می‌شوند و به شیوه‌ای که شکل می‌گیرند در تنظیم آن متن نهادی شرکت می‌کنند (بودن و بوریکو، ۱۳۸۵: ۳۰)

از نظر بودن و بوریکو ارزش‌ها را نمی‌توان به ترجیحات فردی تقلیل داد، زیرا ارزش‌ها و مناقشه‌ها، کشمکش‌ها و مصالحه و سازش‌ها میان دیدگاه‌ها و عقاید گوناگون نشأت می‌گیرند و کسانی را که به آن‌ها باور دارند متعهد می‌سازند. از طرفی چون ارزش‌ها در محیطی چندبعدی تشکیل می‌شوند همیشه به صورت ترکیبی هستند، البته هر ارزش یا یک حکمیت یا ارزیابی مقایسه‌ای است میان پیشامدهایی که به شیوه‌های مختلف سبک سنگین شده‌اند. (همان: ۳۴-۳۵)

پیشینه تجربی تحقیق

در رابطه با اولویت‌بندی میزان تعلق به ارزش‌های سیاسی از دیدگاه امام خمینی^(ع) به صورت خاص و با همین عنوان هیچ‌گونه تحقیقی صورت نگرفته است، اما اگر این عنوان را به اجزاء سازنده‌اش تقسیم کنیم، در هر مورد کارهایی انجام شده است. اجزاء سازنده این تحقیق را به صورت‌های زیر در نظر می‌گیریم و سپس در هر مورد به پژوهش‌های صورت گرفته اشاره می‌کنیم.

الف) ارزش‌های سیاسی از دیدگاه امام خمینی^(ع).

ب) مقیاس سازی ارزش‌های سیاسی.

ج) مقیاس سازی ارزش‌های سیاسی از دیدگاه امام خمینی^(ع).

در این تحقیق آنچه از اهمیت زیادی برخوردار است و کارهای زیادی درباره آن انجام شده و پایه‌ای برای پژوهش حاضر به حساب می‌آید، ارزش‌های سیاسی از دیدگاه امام خمینی^(ع) می‌باشد که بیشتر در قالب اندیشه‌های سیاسی و اجتماعی امام خمینی^(ع) انجام شده است که مهم‌ترین این آثار به شرح زیر است:

۱. درآمدی بر نظریه سیاسی امام خمینی^(ه)

این کار در سال ۱۳۷۹ توسط محمدرضا دهشیری به سفارش مرکز اسناد انقلاب اسلامی انجام شده است. دهشیری با مراجعه به کتب فقهی و سیاسی امام خمینی^(ه) و همچنین مصاحبه‌ها و پیام‌ها سعی در پیدا کردن عناصر اصلی اندیشه سیاسی امام خمینی^(ه) دارد.

دهشیری در این زمینه چهار حوزه (شامل: نهضتی - دفاعی - سیاست حکومتی - سیاست خارجی) را مورد بحث و بررسی قرار داده است و سعی در بازنمایی ارتباط درونی این چهار حوزه دارد.

او در این کتاب به بررسی نهضت اسلامی از مرحله فرایند تا استقرار نهایی می‌پردازد و در این مرحله مباحثی را در سه حوزه بسترشناسی، علت‌شناسی، و مرام‌شناسی انقلاب مطرح می‌کند. او در حوزه مرام‌شناسی به مباحثی چون عدالت‌جویی، استقلال‌طلبی، آزادی‌خواهی، معنویت اخلاقی و سعادت بشری اشاره می‌کند و آن‌ها را مهم‌ترین ارزش‌های سیاسی از دیدگاه امام خمینی^(ه) به حساب می‌آورد.

۲. اندیشه‌های سیاسی امام خمینی^(ه)

این اثر یکی از مهم‌ترین آثاری است که توسط محمدحسین جمشیدی در زمینه اندیشه‌های سیاسی امام خمینی^(ه) به رشته تحریر درآمده است و توسط معاونت پژوهشی پژوهشکده امام خمینی^(ه) و انقلاب اسلامی در سال ۱۳۸۴ انتشار یافته است. این اثر را می‌توان به سه بخش اصلی تقسیم کرد. او در این بخش‌ها به توضیح اندیشه سیاسی امام خمینی^(ه) می‌پردازد. او در بخش اول کار خود به زمان و شخصیت و آثار سیاسی امام خمینی^(ه) می‌پردازد و زمان را یکی از عوامل اصلی پدید آمدن این اندیشه می‌داند. در بخش دوم کار به بررسی مفاهیم بنیاد دین در اندیشه امام خمینی^(ه) می‌پردازد. وی در این زمینه سه مؤلفه اصلی را که شامل آزادی، عدالت و حق و قانون است مورد بررسی قرار داده است. در بخش سوم او به نظریه ولایت‌فقیه اشاره می‌کند و به رابطه بین جامعه و دولت، مردم و حکومت و حکومت و ولایت می‌پردازد و در هر مورد با اشاره به نظرات امام به توضیح آن‌ها می‌پردازد.

۳. اندیشه سیاسی امام خمینی^(ه)

این اثر توسط یحیی فوزی تهیه شده و توسط مرکز برنامه‌ریزی و تدوین متون درسی نشر معارف نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه‌ها در سال ۱۳۸۴ منتشر شده است. سازمان‌دهی اصلی کتاب تقریباً با اثر قبلی که توسط جمشیدی تألیف شده است یکی می‌باشد.

فوزی در فصل اول به بررسی زمینه و بستر تاریخی شکل‌گیری اندیشه سیاسی امام خمینی^(ه) می‌پردازد که در واقع زندگینامه امام خمینی^(ه) را نیز در برمی‌گیرد. در فصل دوم به منابع و متون اندیشه سیاسی امام خمینی^(ه) پرداخته و آن‌ها را تحت عناوین عرفانی، فلسفی، فقهی، اصولی، سیاسی و اجتماعی دسته‌بندی می‌کند. سپس در فصل بعد به بنیادهای نظری اندیشه سیاسی امام خمینی^(ه) شامل مبانی معرفت‌شناسی، هستی‌شناسی، انسان‌شناسی، مبانی عرفانی و سپس مبانی فقهی و اصولی امام خمینی^(ه) می‌پردازد.

مباحث مهمی که او در فصل چهارم تحت عنوان اندیشه سیاسی امام خمینی^(ه) بیان کرده و تا حدی در این پژوهش از آن‌ها استفاده کرده‌ایم عبارت‌اند از:

- (الف) دین و سیاست در دیدگاه امام خمینی^(ه)
- (ب) ضرورت حکومت در دوران غیبت و حکومت مطلوب از دیدگاه امام خمینی^(ه)
- (ج) ویژگی‌های حاکم اسلامی و بحث ولایت فقیه و شرایط آن
- (د) نقش مردم در حکومت و مشروعیت بخشیدن به آن

۴. بررسی میزان آگاهی مردم تهران از اندیشه‌های سیاسی حضرت امام خمینی^(ه) و میزان موافقت با آن

این پژوهش در موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ه) و توسط احمد فیروزآبادی در سال ۱۳۸۲ انجام شده است. فیروزآبادی با محور قرار دادن کار دهشیری و بسط مؤلفه‌های یاد شده در آن اثر، ابعاد اندیشه سیاسی امام خمینی^(ه) را در سه بعد اصلی شامل:

- ۱- مبانی حکومت اسلامی، که دربرگیرنده مؤلفه‌های سیاست، حکومت اسلامی، ولایت فقیه و مردم است.
- ۲- اصول حکومت اسلامی، که دربرگیرنده مؤلفه‌های آزادی، استقلال و سیاست خارجی می‌باشد.

۳- ارکان حکومت اسلامی که دربرگیرنده مؤلفه‌های کارگزاران حکومت، قوه قضائیه، مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان می‌باشد، در نظر گرفته است. در مرحله بعد او برای سنجش هر یک از موضوعات یاد شده چند گویه تهیه کرده و در مجموع همه ابعاد را با یک پرسش‌نامه ۹۴ گویه‌ای در معرض سنجش افراد قرار داده است.

۵. تحلیل محتوای مطالب امام خمینی^(۵) در پیام‌ها، سخنرانی‌ها و مصاحبه‌ها (۱۳۶۸ - ۱۳۴۱)

این تحقیق توسط عباس عبدی در سال ۱۳۸۵ برای معاونت پژوهشی موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(۵) انجام شده است.

هرچند ابعاد نظری این تحقیق در مورد انقلاب است و در آن به تئوری‌های وابستگی و ساختاری انقلاب (از جمله نظریه اسکاچ پل) اشاره شده است، اما عبدی در ادامه به رهبری انقلاب و شکل‌گیری انقلاب اسلامی اشاره می‌کند و سپس به تحلیل محتوای پیام‌ها و سخنرانی‌ها و مصاحبه‌های امام طی دوره زمانی ۱۳۶۸ - ۱۳۴۱ می‌پردازد. او در این تحقیق ۳۶ مورد از موارد مهم در محتوای متون و سخنان امام خمینی^(۵) را مورد بررسی قرار می‌دهد و در هر مقوله، مقولات مرتبط با آن‌ها را نیز در نظر گرفته و سپس همبستگی بین آن‌ها را مورد مذاقه قرار داده است. او علاوه بر این ۳۶ مورد به ۱۳ مورد از کلمات دوگانه متضاد (مانند عشق و نفرت، سکوت و فریاد و...) و ۲۶ مورد از کلمات پر استعمال دیگر در متون مورد بررسی اشاره کرده و آن‌ها را مورد سنجش و اندازه‌گیری آماری قرار داده و سپس نتایج و تحلیل خود از واژه‌ها و کلمات کلیدی را با تحلیل محتوای همان موارد در وصیت‌نامه مقایسه کرده است. مواردی که او در تحقیق خود مورد بررسی قرار داده و در این تحقیق نیز به‌عنوان ارزش‌های سیاسی و اجتماعی از آن‌ها استفاده می‌کنیم، عبارت‌اند از: اتحاد (وحدت)، استقلال، آزادی، عدل (عدالت) و ظلم، حق و تکلیف، جمهوریت، مسئولیت، قانون و شرع، دولت و مردم.

۶. مؤلفه‌های اندیشه سیاسی امام خمینی^(۵)

این تحقیق با کوشش و اهتمام گروه تحقیقات سیاسی اسلام و توسط پژوهشگاه علوم

انسانی و مطالعات فرهنگی انتشار یافته است. این کتاب دربرگیرنده دوازده مقاله تخصصی در زمینه افکار سیاسی امام خمینی^(۵) است و از دو پایگاه فکری حوزه و دانشگاه مشرب می‌شود. هر یک از نویسندگان مقالات به فراخور حوزه تخصصی خود مقاله‌ای درباره یکی از زوایای اندیشه سیاسی امام ارائه داده‌اند.

در این مجموعه دو مقاله با دیدی حوزوی و بقیه مقالات توسط اندیشمندان دانشگاه به رشته تحریر درآمده است و هر مقاله دربرگیرنده چند مؤلفه از اندیشه سیاسی امام خمینی^(۵) می‌باشد ولی با توجه به گستردگی اندیشه‌های امام خمینی^(۵)، این مجموعه تنها بخش کوچکی از اندیشه بزرگ امام^(۵) را تشکیل می‌دهد.

۷. تهیه، ساخت و اعتباریابی مقیاس ارزش‌های سیاسی و اجتماعی از دیدگاه امام خمینی^(۵)

این تحقیق، پژوهشی است پیرامون ارزش‌های سیاسی و اجتماعی از دیدگاه امام خمینی^(۵) و یافتن یک نظام ارزشی از آن‌ها و همچنین ساختن یک مقیاس از میان این ارزش‌هاست که توسط محمدغلامی در سال ۱۳۸۷ برای پژوهشکده امام خمینی^(س) و انقلاب اسلامی انجام شده است.

برای ساختن این مقیاس، ابتدا یک چارچوب مفهومی را از دیدگاه آلموند و پاول مدنظر قرار داده و با انجام تعدیلاتی چارچوب مفهومی نهایی خود را مشخص کرده است. بعد از مشخص کردن چارچوب مفهومی نهایی، ابعاد و مؤلفه‌های این چارچوب را از دیدگاه امام خمینی^(۵) بررسی کرده است، سپس با رجوع به منابع تحقیق به یک نظام ارزشی برای ابعاد در نظر گرفته با توجه به مؤلفه‌ها و معرف‌های آن‌ها دست یافته است. با توجه به اهمیت موضوع و ضرورت آن، سؤالاتی که در این پژوهش به آن‌ها جواب داده شده است، به شرح زیر است:

۱- ارزش‌های سیاسی و اجتماعی که توسط امام خمینی^(۵) مطرح و مورد تأکید قرار گرفته‌اند، چه ارزش‌هایی هستند؟

۲- سلسله‌مراتب این ارزش‌ها (ارزش‌های سیاسی و اجتماعی) چگونه است؟

۳- مقیاس ارزش‌های سیاسی و اجتماعی که با توجه به نظریات و دیدگاه امام خمینی^(۵) تهیه شده از چه ابعاد و مؤلفه‌ها و معرف‌هایی تشکیل شده است؟

۴- اعتبار و پایایی مقیاس ساخته شده تا چه اندازه است و چگونه به دست می‌آید؟

جامعه‌ی آماری شامل کلیه‌ی دانش‌آموزان سال سوم دبیرستان و مقطع پیش‌دانشگاهی منطقه‌ی جوکار از توابع شهرستان ملایر می‌باشد که از این تعداد از طریق فرمول کوکران به تعداد نمونه‌ی ۶۰ مورد رسیده است. روش تحقیق، پیمایش و ابزار گردآوری داده‌ها از طریق پرسشنامه بوده است.

ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی ایران

ارزش‌های سیاسی عبارت‌اند از جهت‌گیری‌های مثبت و منفی افراد نسبت به نظام سیاسی یا حکومت / دولت. جهت تشخیص ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی ایران بایستی به دیدگاه رهبر انقلاب اسلامی ایران و بنیان‌گذار نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران رجوع می‌کردیم. حاصل کار این شد که از دیدگاه امام خمینی^(ع) می‌توان عمده ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی ایران را که برای مسئله این تحقیق موضوعیت دارند در هفت مقوله طبقه‌بندی نمود. از حیث مفهوم‌سازی، این هفت مقوله ابعاد اصلی ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی محسوب می‌شوند. برای عملیاتی نمودن هر یک از این ابعاد، زیربعضا یا مؤلفه‌هایی تشخیص داده شد که آن‌ها نیز زیرمؤلفه‌هایی داشتند. در مرحله نهایی، برای این ابعاد، مؤلفه‌ها، و زیر مؤلفه‌ها بر اساس بیانات حضرت امام گویه‌هایی تدوین گردید. جدول زیر، این رویه‌ی عملیاتی‌سازی را با تفکیک ابعاد، مؤلفه‌ها، و زیرمؤلفه‌ها نشان داده است.

جدول شماره (۱): ابعاد، مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌های ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی ایران

ابعاد	مؤلفه‌ها	زیرمؤلفه‌ها
پیوند دین و سیاست	برقراری حکومت اسلامی در جهان	-----
	رابطه‌ی حکومت و سیاست	-----

عقیده و بیان	عمومی	نسبت آزادی و رأی مردم با دین
مطبوعات		
انتخابات	سیاسی	
رأی		
احزاب		
ملتها	قشرهای اجتماعی	
اقلیت‌های دینی		
زنان		
عقاید	فردی	
بیان و قلم		
محل سکونت و کار		
اقشار اجتماعی	ساختاری	وحدت اسلامی
حوزه و دانشگاه		
مبارزه با ظلم	فرهنگی	
برادری		
رهایی از استعمار غربی	فرهنگی	استقلال و عدم دخالت بیگانگان
فکری		
فروش نفت	اقتصادی	
خودکفایی		
قطع وابستگی	سیاسی	
نفی سلطه		
جلوگیری از نفوذ دیگران		
حمایت	مبارزه با ستمگران و ظالمان	تکلیف‌گرایی و رابطه‌ی آن با نتیجه‌گرایی
متابعت		
وظیفه‌ی انسانی		

-----	حفظ آرمان‌های ملی	استکبارستیزی
-----	مقابله با استیلای فرهنگ غربی	
-----	-----	حمایت از محرومین و مستضعفین در سرتاسر جهان

۱. پیوند دین و سیاست (متجلی از اندیشه ولایت فقیه)

ولایت و سرپرستی جوامع از جمله اولین مباحثی است که در تشکیل حکومت و رهبری جوامع مورد توجه بوده است و اصولاً برای هر اجتماعی چه در یک گروه کوچک، چه یک کشور نیاز به سرپرستی و رهبری مشهود است و رهبران هر جامعه به‌عنوان حلقه و اصل بین تمامی ارگان‌ها و نهادهای اجتماعی و سیاسی عمل می‌کنند. امام خمینی^(۵) نیز از همان اوایل قیام خود نسبت به رهبری و رهبران و زمامداران حکومت حساسیت خاصی از خود نشان داده و مخالفت ایشان با رژیم پهلوی مخالفت با رهبران و سردمداران بی‌لیاقت آن بوده که نمی‌توانستند به نحو احسن جامعه را هدایت کنند. بحث اصلی امام خمینی^(۵) راجع به ولایت و حاکمیت نخستین بار در کتاب کشف الأسرار و سپس در الرسائل و البیع و در پایان در رساله‌ای تحت عنوان ولایت فقیه و حکومت اسلامی مطرح شده است. با توجه به مشرب فکری امام خمینی^(۵) که همان اسلام اصیل و اسلام ناب محمدی است، ایشان ضمن طرح ضرورت وجود حاکمان صالح به ویژگی‌های آنان نیز می‌پردازد و در جاهای مختلف نیز در پیام‌ها و سخنرانی‌های خود به ویژگی‌های زمامداران در حکومت اشاره می‌کند. امام خمینی^(۵) در بحث ولایت، از ولایت فقیه و در بحث حکومت از حکومت اسلامی سخن می‌گوید. ایشان اتکای حکومت را نیز دین اسلام در نظر گرفته و در تعریف ولایتمی فرمایند: ولایت یعنی حکومت و اداره کشور و اجرای قوانین شرع مقدس که یک وظیفه سنگین و مقدس است، نه اینکه برای کسی شأن و مقام غیرعادی به وجود آورد و او

را از حد انسان بالاتر ببرد... بلکه وظیفه ایست خطیر. (ولایت فقیه، ص ۵۱)
 حضرت امام در بخشی دیگر، ولایت فقیه را یک هدیه‌ی الهی می‌داند که از بالاترین
 شئون و اختیارات یک فقیه یا مجتهد است.
 ولایت فقیه برای مسلمین یک هدیه ایست که خدای تبارک و تعالی داده است...
 ولایت فقیه برای شما یک هدیه‌ی الهی است. (صحیفه امام، ج ۱۰، ص ۴۰۷)

۲. نسبت آزادی و رأی مردم با دین

یکی از مهم‌ترین ارزش‌های سیاسی و اجتماعی که در چارچوب آلموند و پاول در نظر
 گرفته شده و همواره مورد تأکید امام خمینی^(ره) قرار گرفته، آزادی است. آزادی یکی از
 بنیادی‌ترین مفاهیم و مسائل اندیشه‌ی اسلامی است که همراه با عدالت و در کنار آن دو
 رکن اساسی اندیشه‌ی سیاسی و دانش سیاست را تشکیل می‌دهد. آزادی همواره مورد
 توجه اغلب اندیشمندان بوده است. همان‌طور که روسو می‌نویسد، آزادی را با همه
 مخاطراتش دوست دارم، زیرا اگر در دنیا ملتی از فرشتگان تشکیل می‌یافت، بی‌تردید
 حکومت دموکراسی را انتخاب می‌کردند.

آزادی در دیدگاه اغلب اندیشمندان بدان معناست که مردم امکان و فرصت برابر در
 استفاده از مواهب اجتماعی و اقتصادی و دیگر ارزش‌های کلی را به دست آورند و در
 این فرصت حمایت قانون شامل حالشان شود، یعنی هر انسان بالغی تا آنجا که زبانی
 به دیگران نرساند، می‌تواند هر چیزی را بگوید یا هر کاری را که می‌خواهد انجام دهد.
 آزادی در وسیع‌ترین معنای کلمه، حالتی است که در آن چیزی محدود و وابسته
 به چیزهای دیگر نباشد و بتواند در فضا جابجا شود و در مورد انسان، حالتی است که
 در آن اراده‌ی شخص برای رسیدن به مقصود خویش به مانعی برخورد نکند.

امام خمینی^(ره) آزادی را در ابعاد زیادی مورد توجه قرار می‌دهد که مهم‌ترین این
 ابعاد عبارت‌اند از:

۱- آزادی بیان و عقیده

آزادی بیان و قلم و عقیده برای همگان آزاد می‌باشد. (صحیفه امام، ج ۶: ص ۲۶۲)
 در حکومت اسلامی همه‌ی افراد دارای آزادی در هر گونه عقیده‌ای هستند. (صحیفه امام،
 ج ۴: ص ۴۳۵)

اولین چیزی که برای انسان هست، آزادی در بیان است. (صحیفه امام، ج ۵، ص ۲۴۳)

۲- آزادی مطبوعات

مطبوعات و همچنین رادیو-تلویزیون باید مستقل و آزاد باشند و همه گونه انتقاد را با کمال بی‌طرفی منتشر سازند. (صحیفه امام، ج ۱۲، ص ۲۰۸)

مطبوعات در نشر همه حقایق و واقعیات آزادند. (صحیفه امام، ج ۴، ص ۲۶۶)

۳- آزادی احزاب

بعضی از احزابی که انحرافی هستند، مع ذلک چون بنای قیام مسلحانه ندارند و فقط صحبت‌های سیاسی دارند، هم آزادند و هم نشریه دارند به‌طور آزاد، پس بدانید که این‌طور نیست که ما با احزاب دیگری یا گروه‌های دیگری دشمنی داشته باشیم. البته ما میل داریم که همه گروه‌ها و همه احزاب به اسلام برگردند. (صحیفه امام، ج ۱۴، ص ۳۴۳)

۴- آزادی اقلیت‌ها

اقلیت‌های مذهبی در اسلام احترام دارند، آزادند، احترام دارند. (صحیفه امام، ج ۴، ص ۴۲۵)
در اسلام مابین اقشار ملت‌ها هیچ فرقی نیست، در اسلام حق همه ملت‌ها مراعات شده است، حقوق مسیحیین مراعات شده است، حقوق یهود و زرتشتیان مراعات شده است، تمام افراد عالم را بشر می‌داند و حق بشری برای آنان قائل است. (صحیفه امام، ج ۶، ص ۴۶۸)

۵- آزادی حق رأی

احدی در سراسر ایران الزام نکرده است کسی را که رأی به این بده یا به او بده. الزام به رأی دادن هم نکرده است. لکن تکلیف شرعی گفته شده است، ما اگر می‌گوییم تکلیف شرعی می‌گوییم والا نه این است که ما الزامشان بکنیم. (صحیفه امام، ج ۱۸، ص ۴۱۳)

۶- آزادی زنان

از دیگر وجوه آزادی در اندیشه سیاسی امام خمینی^(ع)، مسئله‌ی آزادی زنان است که امام بر اساس خاستگاه اندیشه‌ی سیاسی خود دریافتی ناب از اسلام را بیان می‌کند که

جوابگوی بسیاری از پرسش‌ها در مورد مهجور ماندن زنان در اسلام است. اسلام با آزادی زنان نه تنها موافق است، بلکه خود پایه‌گذار آزادی زن در تمام ابعاد وجودی زن است. (صحیفه امام، ج ۵، ص ۴۱۷)

۳. وحدت اسلامی

وحدت نیز یکی از ارزش‌های مهمی است که امام خمینی^(ع) همواره آن را از جنبه‌های گوناگون مورد توجه قرار می‌دهند. ایشان در تعریف وحدت می‌گویند: وحدت همان چیزی است که در قرآن کریم درباره آن سفارش شده است و ائمه اطهار^(ع) مسلمین را به آن دعوت کرده‌اند و اصولاً دعوت به اسلام، دعوت به وحدت است. (صحیفه امام، ج ۱۶، ص ۳۵)

وحدت مطلوب از نظر امام خمینی^(ع)، هماهنگی عملی همه نهادها و افراد نظام و وحدت اندیشه در اصول کلی اسلام و انقلاب است و اختلاف در راهکارهای اجرای اصول کلی و جزئیات دیگر به وحدت مطلوب خللی وارد نمی‌کند. امام خمینی^(ع) در توصیه به مسئولان نظام برای نیل به این وحدت، عموماً آنان را به مباحثات راهبردی دعوت می‌کردند. ایشان وحدت را در زمینه‌های گوناگون در نظرمی‌گیرند که رئوس آن‌ها را به صورت زیر می‌توان در نظر گرفت:

۱- وحدت احزاب

اگر شما با هم اجتماع کنید، این جبهه‌های مختلفی که دارید، هر ده تای شما، صدتای شما با هم جمع شدید یک اسمی روی آن گذاشتید، این اسمها را کنار بگذارید و همه با هم بشوید و یک اسم داشته باشید، و اتفاق کلمه داشته باشید، همان طوری که می‌بینید ایران متزلزل کرده است این ابرقدرتها را، این قدرت شما هم در خارج به ایران مُنْضَم می‌شود و بیشتر آنها متزلزل می‌شوند لکن آنها از شما می‌خواهند الان استفاده کنند. استفاده از شما این است که شما را به جان هم بیندازند. (صحیفه امام، ج ۵، ص ۲۷۸)

۲- وحدت اقشار اجتماعی

امروز روز این است که ما از اختلافاتمان دست برداریم و آن چیزهایی که مربوط به

حفظ وحدت‌مان است و مربوط به مصالح کشورمان است را در نظر بگیریم. (صحیفه امام، ج ۱۱، ص ۴۰۰)

۳- وحدت مرزها

اگر دشمنی بلاد مسلمین را و یا مرزهای آن را مورد هجوم قرار دهد، بر مسلمان‌ها واجب است که از آن به هر وسیله‌ای که ممکن است با بذل جان و مال دفاع نمایند. (تحریرالوسیله، ج ۲، ص ۳۲۷)

اگر چنانچه مسلمین با هم اتحاد پیدا کنند و با هم متحد باشند، این‌ها جمعیت کثیری هستند. (تحریرالوسیله، ج ۱۰، ص ۲۲۳)

۴- وحدت دولت‌های اسلامی

دولت‌های اسلامی باید به منزلهٔ یک دولت باشند، کانه یک جامعه هستند و اگر چنانچه این آرمان حاصل بشود که بین دولت‌های اسلامی از همه جهت وحدت پیدا بشود، امید است که بر مشکلات خودشان غلبه پیدا کنند. (تحریرالوسیله، ج ۶، صص ۱۲۶-۱۲۵)

۵- وحدت حوزه و دانشگاه

دانشگاه و روحانیت از هم جدا نشوند که جدا شدن این‌ها از هم، هلاک ملت و هلاک اسلام و هلاک کشور است. (صحیفه امام، ج ۱۴، ص ۱۹۳)

باید توجه داشته باشید، دانشگاه‌ها و مدارس و همه‌جا توجه داشته باشند، دانشگاه پیوند خود را با فیضیه محکم کند. شما دو قشری هستید که اگر اصلاح بشوید، اصلاح می‌شود ملت‌ها. (صحیفه امام، ج ۱۴، ص ۱۸۸)

۴. استقلال و عدم دخالت بیگانگان

یکی از مهم‌ترین ارزش‌هایی که از نظر سیاسی و اجتماعی در جایگاه والایی قرار دارد، استقلال است. این ارزش به‌عنوان یکی از مهم‌ترین شعارهای انقلاب همواره مورد تأکید امام خمینی^(ع) بوده است و همراه با آزادی و جمهوری اسلامی مهم‌ترین شعار و بالطبع مهم‌ترین ارزش‌ها به شمار می‌روند.

امام خمینی^(ع) هر چند تعریف خاصی از استقلال را ارائه نداده است، ولی می‌توان با توجه به گفته‌های ایشان تا حدود زیادی به آن مفهوم دست یافت. ایشان تعبیر زیادی از استقلال دارند که از میان آن‌ها می‌توان به مفاهیم زیر اشاره کرد:

عدم وابستگی - سرپیچی از تبعیت بیگانگان - نفی دخالت اجانب - عدم پیوستگی به غیر - قطع نفوذ بیگانگان - به دست گرفتن سرنوشت و مقررات خویش - خروج از نفوذ استعمار - قطع دست اجانب - اداره مستقل مملکت

با توجه موارد یاد شده در مورد استقلال، بدین نکته پی می‌بریم که استقلال دارای ابعاد زیادی است که بدون رشد ابعاد گوناگون آن دستیابی همه‌جانبه به آن مشکل است. این ابعاد حوزه‌های گوناگون اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، نظامی و ارتباطی را دربرمی‌گیرد و امام خمینی^(ع) در سخنان خود و در موارد متعددی به آن‌ها اشاره کرده است. در زیر به‌عنوان نمونه به چند مورد اشاره می‌کنیم.

ما نباید غفلت بکنیم، واقعاً باید به سمتی حرکت کنیم که ان شاءالله تمام رگه‌های وابستگی کشورمان از چنین دنیای متوحشی قطع شود. (صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۲۹۰)
به مسئولین و دست‌اندرکاران در هر رده می‌گوییم که شرعاً بر همه واجب است که همت کنید تا آخرین رگ و ریشه‌های وابستگی این کشور به بیگانگان را در هر زمینه‌ای قطع نمایید. (صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۱۵۶)
اسلام می‌خواهد که هیچ‌کس از افراد یک مملکت اسلامی پیوسته به غیر نباشد، تحت نفوذ غیر نباشد. (صحیفه امام، ج ۵، ص ۲۶۴)

۵. تکلیف‌گرایی و رابطه آن با نتیجه‌گرایی

در دیدگاه امام خمینی^(ع)، محرک اساسی انسان در حرکت‌های مختلف چیزی جز انجام وظیفه الهی نیست. همه اغراض دیگری که گاهی سیاستمدار را به عمل سیاسی وامی‌دارد، حتی اغراضی که از درجه‌ای از مشروعیت نیز برخوردارند، باید تحت‌الشعاع ادای تکلیف یا عدم تحقق آن قرار گیرند و محور اساسی در این امور چیزی جز ادای تکلیف و وظیفه الهی نیست. امام خمینی^(ع) در این زمینه معتقدند:

نباید نگران باشیم که مبدا شکست بخوریم، باید نگران باشیم که مبدا به تکلیف عمل نکنیم، نگرانی ما از خود ماست. اگر ما به تکالیفی که خدای تبارک و تعالی برای ما تعیین کرده است عمل بکنیم باکی از این نداریم که شکست بخوریم، چه از شرق و

چه از غرب، چه داخلی، چه خارج و اگر به تکلیف خودمان عمل نکنیم شکست خورده هستیم. (صحیفه امام، ج ۱۵، ص ۷۰)

تکلیف ما این است که اولاً هر کاری که محول به ماست خوب انجام دهیم. محصولید خوب تحصیل کنید، معلمید خوب تعلیم کنید، استادید خوب استادی کنید، کارگرید خوب کار بکن، کشاورزید خوب کشاورزی بکن، ملایی خوب ملایی بکن، هرچه هستی همان کاری را که به تو محول است، خوب انجام بده. (صحیفه امام، ج ۱۰، ص ۳۹۳)

ما باید به تکلیف خود عمل کنیم، نتیجه حاصل شود یا نشود به ما مربوط نیست. (صحیفه امام، ج ۲، ص ۱۶۷)

امام خمینی^(۵) تکلیف‌گرایی را نه تنها برای رهبران که برای همه‌ی مردم لازم می‌داند. در این زمینه اگر رهبران مکلف به خدمتگزاری به مردم باشند، مردم نیز تکالیف دارند که از آن‌ها نباید شانه خالی کنند.

آحاد مردم یکی‌یکی‌شان تکلیف دارند برای حفظ جمهوری اسلامی، یک واجب عینی است، اهم مسائل واجبات دنیاست، از نماز اهمیتش بیشتر است، برای اینکه حفظ اسلام است. نماز فرع اسلامی است، این تکلیف برای همه ما است. (همان، ج ۲، ص ۵۴)

۶. استکبارستیزی و حمایت از گروه‌های مبارز انقلابی

استکبار از دیدگاه فرهنگ سیاسی اسلام، وجود نوعی سلطه‌گری، سلطه‌جویی، استعمار و بهره‌کشی فرهنگی، سیاسی و اقتصادی توسط اقلیت محدودی زورگو و نفع طلب بر خیل عظیم توده‌های محروم می‌باشد. این عمل می‌تواند داخلی باشد، به همان طریق که یک عده دیکتاتور و زورگو بر ملت‌های محروم تحت سلطه خود حاکمیت داشته، آن‌ها را تحت فشار و ظلم قرار دهند و همچنین می‌تواند بین‌المللی باشد، بدین معنی که دولت و یا کشوری، سایر ملت‌ها را استثمار و به استضعاف بکشاند که نمونه بارز آن اعمال سیاست‌های استعمارگونه و امپریالیستی قدرت‌های بزرگ شرق و غرب در جهان می‌باشد. امروزه در فرهنگ سیاسی دنیا، واژگانی نظیر «استعمار» و «امپریالیسم» نیز در رساندن مفهوم فوق به کار می‌روند.

از نظر عقلی نمی‌توان «برای حیات زیر سلطه غیر ارزشی قائل شد، زیرا ارزش

حیات به آزادی و استقلال است. حضرت امام^(ع) تأکید می‌کند که «این مطابق هیچ منطقی نیست که سی میلیون جمعیت، همیشه تحت فشار باشند و همیشه این جمعیت کار نکنند و حاصل کارشان را دیگران ببرند»، زیرا «زندگانی‌ای که در آن استقلال نباشد و یک ملتی به زحمت برای استفاده دشمن‌ها کار کند، این‌که زندگانی نیست». (صحیفه امام، ج ۴، ص ۹۰)

در هر صورت، اصل وقوع انقلاب اسلامی، برای رهایی از یوغ استکبار بود و حفظ آن و همچنین تأمین اهداف و منافع کشور، ادامه این مبارزه را می‌طلبد. عمل به آموزه‌های دین مبین اسلام، حکم عقل، منطق و قانون اساسی است و ما را بر آن می‌دارد تا در جهت حفظ عزت، استقلال و رعایت منافع کشور خود و همچنین دستیابی به پیشرفت و توسعه همه‌جانبه و دفاع از حقوق همه ستم‌دیدگان و مستضعفان جهان، مبارزه با استکبار جهانی را تا پیروزی نهایی ادامه دهیم. واضح است که منظور از مبارزه با استکبار، فقط مبارزه نظامی نیست، بلکه بیشترین تأکید بر مبارزه فرهنگی و تلاش برای بیداری و رشد سیاسی ملل مظلوم جهان است. حضرت امام^(ع) می‌فرماید: اگر ملتی بخواهد سر پای خود بایستد، لازم است که اول بیدار شود. برای من مکان مطرح نیست، آنچه مطرح است مبارزه بر ضد ظلم است. هر جا بهتر این مبارزه صورت بگیرد آنجا خواهیم بود. (صحیفه امام، ج ۵، ص ۳۰۱)

۷. حمایت از محرومین و مستضعفین در سرتاسر جهان

باید گفت که محرومین و مستضعفین جامعه، همواره یکی از نیروهای تأثیرگذار در پیروزی انقلاب اسلامی بوده‌اند. چنانچه امام خمینی^(ع) نیز حمایت خود را از این گروه‌ها اعلام نمودند و همواره در صدد این بودند که نه تنها از محرومین و مستضعفین در داخل کشور، بلکه از کلیه محرومین سایر کشورهای جهان نیز حمایت گردد و به شدت خواهان یک حمایت همگانی از محرومین و مستضعفین در سرتاسر جهان بودند.

این توده محروم ملت ما از کارگر و کشاورز و دانشجو و شما همه انقلاب را به پایان رساندید. (صحیفه امام، ج ۱۲، ص ۴۵۶)

همه چیزهایی که ما داریم از این مردم است. خصوصاً از این مستضعفین، آن بالایی‌ها به مردم کاری ندارند، آن‌ها مشغول کار خودشان هستند، آن‌ها ناراضی

می‌خواهند درست کنند. (صحیفه امام، ج ۱۵، ص ۳۵۶)

روش تحقیق و واحد تحلیل

روش‌های تحقیق گوناگونی در جامعه‌شناسی بکار می‌روند. یکی از این روش‌ها، پیمایش است که جزو بهترین روش‌های تحقیق در مطالعات پهنانگر کمی است. در این تحقیق نیز از روش پیمایش استفاده شده است (ر. ک. به: دواس، ۱۳۷۶).
از سویی دیگر، تحقیق حاضر از نوع توصیفی و از نظر زمانی واجد طرح مقطعی است، چراکه صرفاً در یک زمان صورت گرفته و واقعیت را در یک برهه از زمان مورد بررسی قرار داده است. همچنین، واحد تحلیل و واحد مشاهده در تحقیق حاضر به ترتیب نسل و فرد است.

جمعیت و نمونه تحقیق

جمعیت این پژوهش به جوانان ۱۷ الی ۲۵ ساله شهر ایلام به همراه والدینشان اختصاص یافته است. از آنجاکه اجرای این تحقیق در دو نسل، به‌ویژه در نسل والدین که مستلزم مصاحبه حضوری بود، مشکلات عدیده‌ای به همراه داشت؛ در نهایت حجم نمونه مشتمل بر ۲۰۰ نفر (۱۰۰ نفر جوان و ۱۰۰ نفر والدینشان) گردید.

روش نمونه‌گیری

در این پژوهش از روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای استفاده شده است. در این شیوه نمونه‌گیری، جمعیت تحقیق به دو یا چند طبقه تقسیم شده، سپس به اختیار سهمی به هر طبقه داده می‌شود و نهایتاً نمونه‌هایی را که دسترسی به آنها ساده‌تر است به دلخواه انتخاب می‌شوند. در مطالعه حاضر نیز ابتدا دو منطقه اصلی شهر ایلام مدنظر قرار گرفته و سپس از هر منطقه سه محله به صورت تصادفی انتخاب گردید. در مرحله بعدی، سهمیه ۱۷ واحد مسکونی از هر محله برای انتخاب در نظر گرفته شد. البته، انتخاب این تعداد واحدهای مسکونی جهت گردآوری داده‌ها مشروط به وجود فرزند جوان و حضور والدینش در آن واحد مسکونی بود و در غیر این صورت تا حصول این شرط در هر محله، انتخاب واحدهای مسکونی ادامه می‌یافت. در نهایت، یکصد جوان ۱۷ تا ۲۵ ساله به همراه

والدینشان (جمعاً ۲۰۰ نفر) نمونه نهایی این تحقیق را تشکیل دادند.

تکنیک جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات

جهت جمع‌آوری داده‌های تحقیق از تکنیک پرسشنامه استفاده گردیده است. از آنجا که پرسشنامه ساده‌ترین راه تهیه ماتریس داده‌های ساختمند است، رایج‌ترین تکنیک مورد استفاده در تحقیقات پیمایشی است (دواس ۱۳۷۶: ۱۴). در این تحقیق نیز برای جمع‌آوری اطلاعات، با استفاده از پرسشنامه و به صورت حضوری به گردآوری داده‌ها مبادرت شده است. البته، پس از اتمام مرحله جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، همه آن‌ها مورد بازبینی قرار گرفتند. در مرحله بعد کلیه اطلاعات مندرج در پرسشنامه‌ها به برنامه آماری Spss وارد گردید. در نهایت کلیه تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Spss صورت گرفته است.

یافته‌های تحقیق

توصیف سنجه‌های تحقیق

همان‌طور که قبلاً ذکر شد، برای سنجش ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی ایران این مفهوم مرکب به ۷ بُعد (آزادی، وحدت، تکلیف، استقلال، پیوند دین و سیاست، استکبارستیزی و حمایت از محرومین و مستضعفین) تجزیه و برای هر بُعد، مقیاسی تعبیه گردید که در مجموع شامل ۶۹ گویه شد. البته، پس از آزمون اعتبار و پایایی این مقیاس‌ها ۸ گویه حذف گردید و سنجه نهایی این پژوهش متشکل از ۶۱ گویه در طیف لیکرت (کاملاً موافق، موافق، بی‌نظر، مخالف، کاملاً مخالف) شد. در این بخش به توصیف گویه‌های هر مقیاس که سنجه یکی از ابعاد ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی ایران بودند، می‌پردازیم. البته باید خاطر نشان کرد که در این قسمت برای سهولت در انجام کار به صورت تلخیص شده، کاملاً موافق و موافق را با هم به عنوان موافق و کاملاً مخالف و مخالف را با همدیگر به عنوان مخالف در نظر گرفته‌ایم و از ذکر کردن طیف بی‌نظر در این قسمت خودداری کرده‌ایم و بقیه جمع درصدی‌های موافق و مخالف قطعاً بی‌نظر بوده‌اند.

جدول شماره (۲): توزیع تلخیص شده فراوانی پاسخگویان به گویه‌های بُعد آزادی

گویه‌ها	فرزندان		والدین	
	موافق	مخالف	موافق	مخالف
نباید آزادی آن چنان باشد که هرکس هر کاری دوست داشته باشد انجام دهد.	۹۴	۱	۸۶	۶
آزادی باید باشد، اما نه آزادی‌ای که با توطئه و تباهی همراه باشد.	۸۶	۴	۸۵	۵
باید به همه‌ی گروه‌ها صرف‌نظر از اعتقاداتشان، اجازه‌ی شرکت در انتخابات داده شود.	۸۱	۶	۷۰	۷
آزادی نباید مختص قشر خاصی باشد و باید همه مردم از آن برخوردار باشند	۸۳	۱	۹۰	۱
باید از آزادی به شکل غربی آن جلوگیری نماییم.	۷۶	۵	۶۳	۱۷
آزادی نباید آن قدر باشد که توی روزنامه‌ها هرکس هرچی دلش بخواهد بنویسد.	۶۷	۱۵	۶۹	۱۵
آزادی باید در حدود ضوابط و قوانین اسلامی باشد.	۸۲	۴	۷۰	۱۴

اطلاعات مندرج در جدول شماره (۲) نشان می‌دهد که در بین فرزندان، بیشترین فراوانی نظر موافق مربوط به گویه «نباید آزادی آن چنان باشد که هرکس هر کاری دوست داشته باشد انجام دهد» با ۹۴ درصد و بیشترین فراوانی نظر مخالف مربوط به گویه «آزادی نباید آن قدر باشد که توی روزنامه‌ها هرکس هرچی دلش بخواهد بنویسد» با ۱۵ درصد می‌باشد.

این اطلاعات همچنین نشان می‌دهد که در بین والدین نیز بیشترین میزان فراوانی در طیف موافق مربوط به گویه «آزادی نباید مختص قشر خاصی باشد و باید همه مردم

از آن برخوردار باشند» با ۹۰ درصد و بیشترین میزان فراوانی در طیف مخالف مربوط به گویۀ «باید از آزادی به شکل غربی آن جلوگیری نمایم» با ۱۷ درصد می‌باشد.

جدول شماره (۳): توزیع تلخیص شده فراوانی پاسخگویان به گویه‌های بعد وحدت

والدین		فرزندان		گویه‌ها
مخالف	موافق	مخالف	موافق	
۴	۷۵	۸	۷۲	بایستی تمام مسلمانان به هر قیمتی که شده از ایجاد اختلاف جلوگیری نمایند.
۱۰	۶۰	۳۵	۳۴	دانشگاهیان نباید از روحانیون جدا باشند.
۲	۹۰	۸	۷۹	همه‌ی اقشار و طبقات ایرانی بایستی با هم دوست باشند.
۴۴	۲۹	۳۹	۳۲	لزومی ندارد حوزه و دانشگاه وحدت داشته باشند.
۴	۸۰	۱۶	۶۹	اگر دشمن یا دشمنانی قصد هجوم به سرزمین مسلمانان را داشته باشند، بایستی که همه‌ی مسلمانان به هر وسیله‌ای که ممکن است مانع هجوم آنان شوند.
۶	۸۱	۶	۷۷	وحدت نداشتن مسلمانان می‌تواند به تسلط دشمنان بر آن‌ها منجر گردد.
۳	۸۶	۱۲	۷۶	تمام دولت‌های اسلامی می‌توانند با اتحاد با همدیگر بر مشکلات یکدیگر غلبه کنند.
۴۱	۲۹	۲۸	۳۶	جدا شدن دانشگاه و روحانیت از هم لازم و ضروری است.
۲	۸۷	۸	۸۶	همه‌ی مسلمانان (اعم از شیعه و سنی) باید با هم وحدت داشته باشند.

اطلاعات مندرج در جدول شماره (۳) نشان می‌دهد که در بین فرزندان، بیشترین فراوانی نظر موافق مربوط به گویۀ «همه‌ی مسلمانان (اعم از شیعه و سنی) باید با

هم وحدت داشته باشند» با ۸۶ درصد و بیشترین فراوانی نظر مخالف مربوط به گویه «لزومی ندارد حوزه و دانشگاه وحدت داشته باشند» با ۳۹ درصد می‌باشد.

این اطلاعات همچنین نشان می‌دهد که در بین والدین نیز بیشترین میزان فراوانی در طیف موافق مربوط به گویه «همه‌ی اقشار و طبقات ایرانی بایستی با هم دوست باشند» با ۹۰ درصد و بیشترین میزان فراوانی در طیف مخالف مربوط به گویه «لزومی ندارد حوزه و دانشگاه وحدت داشته باشند» با ۴۴ درصد می‌باشد.

جدول شماره (۴): توزیع تلخیص شده فراوانی پاسخگویان به گویه‌های بُعد تکلیف

والدین		فرزندان		گویه‌ها
مخالف	موافق	مخالف	موافق	
۴	۸۴	۱۱	۶۵	مردم مکلفاند که در انتخابات شرکت کنند.
۴	۸۵	۱۲	۶۶	تکلیف مردم کشور برای حفظ جمهوری اسلامی، بایستی یک واجب ضروری باشد.
۸	۶۹	۲۳	۵۶	هر شخص علاوه بر اصلاح خود، بایستی دیگران را نیز اصلاح کند.
۳	۷۲	۷	۵۹	تشکیل حکومت بر فقهای عادل، واجب و ضروری است.
۰	۸۹	۱	۸۸	زاممداران باید به آرای عمومی مردم در همه‌جا احترام بگذارند.
۶	۷۴	۱۴	۷۴	در راه ادای تکلیف، باید تا آنجائی که ممکن است رنج‌ها و زحمات را تحمل کنیم.
۳	۸۶	۱۲	۷۲	مسلمانان باید به تکالیف خود عمل کنند، چه نتیجه حاصل بشود چه نشود.
۴	۸۳	۵	۸۲	ما نباید از ترس اینکه مبدا شکست بخوریم، از انجام وظیفه‌ی خود کوتاهی کنیم.
۰	۸۹	۱	۸۸	زاممداران باید همواره به تکلیف خود عمل کنند.

اطلاعات مندرج در جدول شماره (۴) نشان می‌دهد که در بین فرزندان، بیشترین فراوانی نظر موافق مربوط به گویه‌های «زاممداران باید به آرای عمومی مردم در همه‌جا احترام بگذارند» و «زاممداران باید همواره به تکلیف خود عمل کنند» با ۸۸ درصد و بیشترین فراوانی نظر مخالف مربوط به گویۀ «هر شخص علاوه بر اصلاح خود، بایستی دیگران را نیز اصلاح کند» با ۲۳ درصد می‌باشد.

این اطلاعات همچنین نشان می‌دهد که در بین والدین نیز بیشترین میزان فراوانی در طیف موافق مربوط به گویه‌های «زاممداران باید به آرای عمومی مردم در همه‌جا احترام بگذارند» و «زاممداران باید همواره به تکلیف خود عمل کنند» با ۸۹ درصد و بیشترین میزان فراوانی در طیف مخالف مربوط به گویۀ «هر شخص علاوه بر اصلاح خود، بایستی دیگران را نیز اصلاح کند» با ۸ درصد می‌باشد.

جدول شماره (۵): توزیع تلخیص شده فراوانی پاسخگویان به گویه‌های بُعد استقلال

والدین	فرزندان		گویه‌ها	
	مخالف	موافق		
۱۰	۷۶	۱۲	۷۰	وابستگی به دیگر کشورها، ریشه‌ی کشور را به تباہی می‌کشاند.
۵	۷۲	۲۰	۵۴	نباید تابع آمریکا و دولت‌های غربی شویم تا بعضی چیزها ارزان شود.
۱	۸۴	۷	۸۳	نبایستی اجازه‌ی کوچک‌ترین دخالت را به سایر کشورها بدهیم.
۷	۷۰	۲۱	۵۵	همواره باید به دنبال عملی کردن شعار «نه شرقی، نه غربی» باشیم.
۲	۸۳	۷	۷۳	زاممداران نباید هیچ‌گونه تسلط و یا دخالت بیگانگان را در سرنوشت مردم بپذیرند
۵	۸۲	۷	۷۶	تا حد امکان بایستی خود تولیدکننده‌ی ما بچاچما بمانیم و از خرید کردن آن‌ها از خارج جلوگیری نماییم.
۵	۸۲	۱۰	۸۲	باید در همه‌ی زمینه‌ها مستقل شویم و وابسته به دیگران نباشیم.

اطلاعات مندرج در جدول شماره (۵) نشان می‌دهد که در بین فرزندان، بیشترین فراوانی نظر موافق مربوط به گویه «نبایستی اجازه‌ی کوچک‌ترین دخالت را به سایر کشورها بدهیم» با ۸۳ درصد و بیشترین فراوانی نظر مخالف مربوط به گویه «همواره باید به دنبال عملی کردن شعار» «نه شرقی، نه غربی باشیم» با ۲۱ درصد می‌باشد. این اطلاعات همچنین نشان می‌دهد که در بین والدین نیز بیشترین میزان فراوانی در طیف موافق مربوط به گویه «نبایستی اجازه‌ی کوچک‌ترین دخالت را به سایر کشورها بدهیم» با ۸۴ درصد و بیشترین میزان فراوانی در طیف مخالف مربوط به گویه «وابستگی به دیگر کشورها، ریشه‌ی کشور را به تباهی می‌کشاند» با ۱۰ درصد می‌باشد.

جدول شماره (۶): توزیع تلخیص شده فراوانی پاسخگویان به گویه‌های بُعد پیوند دین و سیاست

والدین		فرزندان		گویه‌ها
مخالف	موافق	مخالف	موافق	
۲	۸۷	۶	۶۸	باید برای خنثی‌سازی تبلیغات دشمنان علیه اسلام، حکومت اسلامی تشکیل داد.
۹	۷۲	۲۲	۵۱	دین و سیاست باید با هم پیوندی ناگسستنی داشته باشند و هرگز از هم جدا نشوند.
۰	۸۱	۱۴	۵۶	ولایت‌فقیه نه‌تنها دیکتاتوری نیست، بلکه می‌خواهد جلوی دیکتاتوری را بگیرد.
۱۶	۵۲	۳۱	۳۷	اسلام دین سیاست است، قبل از اینکه دین معنویات باشد.
۱۱	۶۳	۲۳	۴۲	ولی‌فقیه بایستی تمام اختیارات حضرت رسول (ص) را داشته باشد.
۳	۸۴	۱۷	۶۲	باید پشتیبان ولایت‌فقیه باشیم تا به کشور آسیبی نرسد.
۳	۸۱	۸	۶۷	باید برای پاسداری از اسلام، حکومت اسلامی تشکیل داد.
۳	۷۷	۱۲	۶۳	باید برای پیشگیری انحراف جوانان از اسلام، حکومت اسلامی تشکیل داد.

اطلاعات مندرج در جدول شماره (۶) نشان می‌دهد که در بین فرزندان، بیشترین فراوانی نظر موافق مربوط به گویه «باید برای خنثی‌سازی تبلیغات دشمنان علیه اسلام، حکومت اسلامی تشکیل داد» با ۶۸ درصد و بیشترین فراوانی نظر مخالف مربوط به گویه «اسلام دین سیاست است، قبل از اینکه دین معنویات باشد» با ۳۱ درصد می‌باشد. این اطلاعات همچنین نشان می‌دهد که در بین والدین نیز بیشترین میزان فراوانی در طیف موافق مربوط به گویه «باید برای خنثی‌سازی تبلیغات دشمنان علیه اسلام، حکومت اسلامی تشکیل داد» با ۸۷ درصد و بیشترین میزان فراوانی در طیف مخالف مربوط به گویه «اسلام دین سیاست است، قبل از اینکه دین معنویات باشد» با ۱۶ درصد می‌باشد.

جدول شماره (۷) : توزیع تلخیص شده فراوانی پاسخگویان به گویه‌های بُعد استکبارستیزی

گویه‌ها	فرزندان		والدین	
	موافق	مخالف	موافق	مخالف
آمریکا هیچ غلطی نمی‌تواند بکند.	۵۶	۲۸	۸۱	۴
مبارزه بین ما و مستکبرین، مبارزه بین اسلام و کفر است.	۶۳	۲۴	۷۸	۳
تا شرک و کفر هست، مبارزه نیز باید باشد.	۷۲	۷	۷۵	۴
اسرائیل باید از بین برود.	۶۴	۱۸	۷۶	۴
هرجائی که مبارزه با ظلم و ستم هست، ما هم بایستی آنجا باشیم.	۵۸	۲۵	۶۵	۸
هدف دشمنان این است که ما مسلمانان را از دین و ارزش‌های الهی‌مان دور کنند.	۷۸	۵	۷۶	۴
آمریکا دشمن شماره‌ی یک بشریت است.	۵۳	۲۴	۶۷	۱۰
تا مستکبرین جهان منقرض نشوند، جهان به صلح نمی‌رسد.	۶۹	۱۵	۷۴	۴
اگر قدرت داشته باشیم، باید تمامی مستکبرین را از بین ببریم.	۵۹	۱۹	۶۲	۱۱
مظلومان جهان باید علیه مستکبران قیام کنند.	۶۵	۱۴	۷۹	۶

اطلاعات مندرج در جدول شماره (۷) نشان می‌دهد که در بین فرزندان، بیشترین فراوانی نظر موافق مربوط به گویه «هدف دشمنان این است که ما مسلمانان را از دین و ارزش‌های الهی‌مان دور کنند» با ۷۸ درصد و بیشترین فراوانی نظر مخالف مربوط به گویه «آمریکا هیچ غلطی نمی‌تواند بکند» با ۲۸ درصد می‌باشد.

این اطلاعات همچنین نشان می‌دهد که در بین والدین نیز بیشترین میزان فراوانی در طیف موافق مربوط به گویه «آمریکا هیچ غلطی نمی‌تواند بکند» با ۸۱ درصد و بیشترین میزان فراوانی در طیف مخالف مربوط به گویه «اگر قدرت داشته باشیم، باید تمامی مستکبرین را از بین ببریم» با ۱۱ درصد می‌باشد.

جدول شماره (۸) : توزیع تلخیص شده فراوانی پاسخگویان به گویه‌های بُعد حمایت از محرومین و مستضعفین

والدین		فرزندان		گویه‌ها
مخالف	موافق	مخالف	موافق	
۱۴	۵۸	۳۲	۴۰	دفاع از مسلمین عراق بر ما واجب است.
۳	۸۷	۹	۸۱	همه‌ی مسئولین باید بیشتر برای محرومان خدمت کنند تا اقشار بالا.
۱۶	۴۶	۳۱	۳۸	همه‌ی مسلمانان بایستی برای نجات مردم لبنان به مقابله بپردازند.
۱۱	۶۰	۲۴	۵۴	باید برای دفاع از مسلمین سوریه به آن‌ها کمک کنیم.
۸	۷۰	۲۲	۵۵	همه‌ی مسلمانان بایستی در راهپیمایی روز قدس شرکت نمایند.
۰	۸۶	۱۵	۷۱	همه باید قدر این جمعیت محرومان که باعث پیروزی انقلاب شدند را بدانند.
۲	۸۷	۳	۸۶	مسئولین کشور بایستی همیشه از قشر محرومان و مستضعفان حمایت کنند.
۵	۷۶	۱۶	۶۲	ما باید دفاع از محرومین و مستضعفین سرتاسر جهان را امری لازم و ضروری بدانیم.
۸	۶۶	۲۸	۴۶	همه‌ی مسلمانان بایستی برای نجات مردم فلسطین به مقابله بپردازند.

۴	۷۲	۸	۵۶	اگر همراهی توده‌های محروم و فقیر نباشد، حکومت اسلامی هرگز نمی‌تواند برقرار گردد.
۲۵	۵۷	۲۴	۵۸	همیشه در جبهه‌های جنگ تحمیلی، قشر محروم و مستضعف بودند که می‌جنگیدند.

اطلاعات مندرج در جدول شماره (۸) نشان می‌دهد که در بین فرزندان، بیشترین فراوانی نظر موافق مربوط به گویۀ «مسئولین کشور بایستی همیشه از قشر محرومان و مستضعفان حمایت کنند» با ۸۶ درصد و بیشترین فراوانی نظر مخالف مربوط به گویۀ «دفاع از مسلمین عراق بر ما واجب است» با ۳۲ درصد می‌باشد.

این اطلاعات همچنین نشان می‌دهد که در بین والدین نیز بیشترین میزان فراوانی در طیف موافق مربوط به گویه‌های «همه‌ی مسئولین باید بیشتر برای محرومان خدمت کنند تا اقشار بالا» و «مسئولین کشور بایستی همیشه از قشر محرومان و مستضعفان حمایت کنند» با ۸۷ درصد و بیشترین میزان فراوانی در طیف مخالف مربوط به گویۀ «همیشه در جبهه‌های جنگ تحمیلی، قشر محروم و مستضعف بودند که می‌جنگیدند» با ۲۵ درصد می‌باشد.

برای آماده‌سازی متغیرها و تضمین مقایسه‌پذیری مؤلفه‌های مختلف تحقیق که دامنه نمراتشان متفاوت بود، نمرات مؤلفه‌ها بر اساس فرمولی به گونه‌ای جرح و تعدیل شد که دامنه نمره هر مؤلفه از صفر (کم‌ترین میزان) تا ۲۰ (بالاترین میزان) در نوسان باشد (ر.ک. به: دواس، ۱۳۷۶: ۲۶۷). جدول زیر، آماره‌های توصیفی مربوط به مؤلفه‌های هفت‌گانه ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی را منعکس کرده است.

جدول شماره (۹): آماره‌های توصیفی مربوط به ابعاد ارزش‌های سیاسی نزد والدین

مقیاس‌ها	تعداد پرسش‌ها	دامنه نمرات	میانگین نظری	میانگین مشاهده‌شده	انحراف معیار
آزادی	۷	۰-۲۰	۱۰	۱۳/۷۴	۴/۶۴
وحدت	۹	۰-۲۰	۱۰	۱۳/۱۶	۲/۹۷
تکلیف	۹	۰-۲۰	۱۰	۱۳/۷۷	۳/۶۷
استقلال	۷	۰-۲۰	۱۰	۱۶/۰۳	۳/۱۸
پیوند دین و سیاست	۸	۰-۲۰	۱۰	۱۴/۳۳	۳/۷۴

۳/۳۸	۱۵/۰۹	۱۰	۰-۲۰	۱۰	استکبارستیزی
۳/۴۷	۱۳/۶۵	۱۰	۰-۲۰	۱۱	حمایت از محرومین
۳/۲۸	۱۳/۶۷	۱۰	۰-۲۰	۶۱	ارزش‌های سیاسی

اطلاعات مندرج در جدول شماره (۹) نشان می‌دهد که در بین والدین بیشترین میزان همگنی، اجماع و توافق مربوط به بعد وحدت (انحراف معیار - ۲/۹۷) و کمترین میزان همگنی و توافق نیز مربوط به بعد آزادی می‌باشد. (انحراف معیار - ۴/۶۴)

جدول شماره (۱۰): آمارهای توصیفی مربوط به ابعاد ارزش‌های سیاسی نزد فرزندان

مقیاس‌ها	تعداد پرسش‌ها	دامنه نمرات	میانگین نظری	میانگین مشاهده شده	انحراف معیار
آزادی	۷	۰-۲۰	۱۰	۱۲/۵۴	۵/۲۴
وحدت	۹	۰-۲۰	۱۰	۱۱/۹۳	۳/۶۰
تکلیف	۹	۰-۲۰	۱۰	۱۲/۰۳	۴/۷۷
استقلال	۷	۰-۲۰	۱۰	۱۴/۸۴	۳/۸۰
پیوند دین و سیاست	۸	۰-۲۰	۱۰	۱۱/۶۱	۵/۲۸
استکبارستیزی	۱۰	۰-۲۰	۱۰	۱۳/۳۷	۴/۹۹
حمایت از محرومین	۱۱	۰-۲۰	۱۰	۱۱/۸۳	۴/۵۸
ارزش‌های سیاسی	۶۱	۰-۲۰	۱۰	۱۱/۸۰	۴/۳۴

اطلاعات مندرج در جدول شماره (۱۰) نشان می‌دهد که در بین فرزندان بیشترین میزان همگنی، اجماع و توافق مربوط به بعد وحدت (انحراف معیار - ۳/۶۰) و کمترین میزان همگنی و توافق نیز مربوط به بعد پیوند دین و سیاست می‌باشد. (انحراف معیار -

۵/۲۸ -

جدول شماره (۱۱): آمارهای توصیفی ابعاد ارزش‌های سیاسی نزد کل پاسخگویان (II-۲۰۰)

مقیاس‌ها	تعداد پرسش‌ها	دامنه نمرات	میانگین نظری	میانگین مشاهده شده	انحراف معیار
آزادی	۷	۰-۲۰	۱۰	۱۳/۱۴	۴/۹۸
وحدت	۹	۰-۲۰	۱۰	۱۲/۵۵	۳/۳۴
تکلیف	۹	۰-۲۰	۱۰	۱۲/۹۰	۴/۳۳
استقلال	۷	۰-۲۰	۱۰	۱۵/۴۴	۳/۵۵
پیوند دین و سیاست	۸	۰-۲۰	۱۰	۱۲/۹۸	۴/۷۷
استکبارستیزی	۱۰	۰-۲۰	۱۰	۱۴/۲۳	۴/۳۳
حمایت از محرومین	۱۱	۰-۲۰	۱۰	۱۲/۷۴	۴/۱۴
ارزش‌های سیاسی	۶۱	۰-۲۰	۱۰	۱۲/۷۳	۳/۹۵

اطلاعات مندرج در جدول شماره (۱۱) نشان می‌دهد که در بین پاسخگویان بیشترین میزان همگنی، اجماع و توافق مربوط به بعد وحدت (انحراف معیار - ۳/۳۴) و کمترین میزان همگنی و توافق نیز مربوط به بعد آزادی می‌باشد. (انحراف معیار - ۴/۹۸)

برای توصیف ساده‌تر وضعیت تعلق والدین و فرزندان آن‌ها به ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی، بهتر دیده شد شکل تقلیل یافته‌ای از مؤلفه‌های هفت‌گانه انقلاب اسلامی سیاسی درست شود. لذا، نمرات صفر تا بیست پاسخگویان در هفت مؤلفه ارزش‌های سیاسی به سه بخش تقسیم شد و نمرات یک‌سوم اول (نمرات بین صفر تا ۶/۶۰)، «ضعیف یا منفی»؛ یک‌سوم دوم (نمرات بین ۶/۶۱ تا ۱۳/۲۰) «متوسط»؛ و یک‌سوم آخر (نمرات بین ۱۳/۲۱ تا ۲۰)، «قوی یا مثبت» محسوب گردید. نتایج آن در جدول زیر منعکس شده است.

جدول شماره (۱۲): توزیع درصدی ابعاد ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی نزد والدین و فرزندان

ابعاد	قوی/مثبت	متوسط	ضعیف/منفی	کل
آزادی	۵۲/۵	۳۵	۱۲/۵	۱۰۰
وحدت	۴۷/۵	۴۶/۵	۶	۱۰۰
تکلیف	۴۸	۴۶/۵	۷/۵	۱۰۰

۱۰۰	۱/۵	۲۱/۵	۷۷	استقلال
۱۰۰	۹	۳۹/۵	۵۱/۵	پیوند دین و سیاست
۱۰۰	۶/۵	۳۰	۶۳/۵	استکبارستیزی
۱۰۰	۷	۴۳/۵	۴۹/۵	حمایت از محرومین
۱۰۰	۷/۵	۴۳/۵	۴۹	ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی

اطلاعات مندرج در جدول شماره (۱۲) حکایت از این دارد که در بین والدین بیشترین میزان نگرش مثبت مربوط به بعد استقلال با ۸۳ درصد و بیشترین نگرش منفی مربوط به بعد آزادی با ۱۰ درصد می‌باشد.

این اطلاعات همچنین در بین فرزندان نشان می‌دهد که بیشترین میزان نگرش مثبت مربوط به بعد استقلال با ۷۱ درصد و بیشترین نگرش منفی مربوط به ابعاد آزادی و پیوند دین و سیاست با ۱۵ درصد می‌باشد.

جدول شماره (۱۳): توزیع درصدی ابعاد ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی در بین کل پاسخگویان (n = ۲۰۰)

ابعاد	قوی / مثبت		متوسط		ضعیف / منفی		کل	
	والدین	فرزندان	والدین	فرزندان	والدین	فرزندان	والدین	فرزندان
آزادی	۵۶	۴۹	۳۴	۳۶	۱۰	۱۵	۱۰۰	۱۰۰
وحدت	۵۴	۴۱	۴۳	۵۰	۳	۹	۱۰۰	۱۰۰
تکلیف	۵۴	۴۲	۴۴	۴۵	۲	۱۳	۱۰۰	۱۰۰
استقلال	۸۳	۷۱	۱۷	۲۶	۰	۳	۱۰۰	۱۰۰
پیوند دین و سیاست	۶۰	۴۳	۳۷	۴۲	۳	۱۵	۱۰۰	۱۰۰
استکبارستیزی	۷۲	۵۵	۲۶	۳۴	۲	۱۱	۱۰۰	۱۰۰
حمایت از محرومین	۵۶	۴۳	۴۲	۴۵	۲	۱۲	۱۰۰	۱۰۰
ارزش‌های سیاسی	۵۷	۴۱	۴۰	۴۷	۳	۱۲	۱۰۰	۱۰۰

اطلاعات مندرج در جدول شماره (۱۳) نشان می‌دهد که در بین کل پاسخگویان بیشترین میزان نگرش مثبت مربوط به بعد استقلال با ۷۷ درصد و بیشترین میزان نگرش منفی مربوط به بعد آزادی با ۱۲/۵ درصد می‌باشد. در کل اطلاعات جدول مزبور حاوی این نکته است که ۴۹ درصد پاسخگویان نسبت به ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی دارای نگرش مثبت و ۷/۵ نیز دارای نگرش منفی نسبت به این ارزش‌ها می‌باشند.

نتیجه‌گیری

با توجه به موضوع تحقیق و سؤالات آن در پایان باید ذکر نمود که از لحاظ سلسله‌مراتب تعلق و پایبندی به ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی در بین والدین به ترتیب بیشترین میزان تعلق و پایبندی مربوط به ابعاد استقلال، استکبارستیزی، پیوند دین و سیاست، (حمایت از محرومین و مستضعفین و آزادی)، (تکلیف و وحدت) می‌باشد. همچنین باید ذکر نمود که در بین فرزندان نیز بیشترین میزان تعلق و پایبندی به ارزش‌های گفته شده به ترتیب مربوط به ابعاد استقلال، استکبارستیزی، آزادی، (پیوند دین و سیاست و حمایت از محرومین و مستضعفین)، تکلیف و وحدت می‌باشد.

منابع

- آلموند، گابریل آبراهام و بینگهام پاول و رابرت جی مونت (۱۳۸۱)، *چهار چوبی نظری برای بررسی سیاست تطبیقی*، ترجمه علیرضا طیب، تهران، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی
- بوردن، ریمون و فرانسوا بوریگو (۱۳۸۵)، *فرهنگ انتقادی جامعه‌شناسی*، ترجمه عبدالحسین نیک‌گهر، تهران: چاپ فرهنگ معاصر
- بیرو، آلن (۱۳۷۵)، *فرهنگ علوم اجتماعی*، ترجمه باقر ساروخانی، تهران، انتشارات کیهان
- جمشیدی، محمدحسین (۱۳۸۴)، *اندیشه‌های سیاسی امام خمینی^(ره)*، تهران: پژوهشکده امام خمینی^(س) و انقلاب اسلامی
- خمینی، روح‌الله (۱۳۵۷)، *ولایت فقیه، حکومت اسلامی*، تهران: انتشارات امیرکبیر
- _____ (۱۳۶۸)، *وصیت‌نامه*، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ره)
- _____ (۱۳۸۹)، *مجموعه صحیفه امام*، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ره)
- _____ (۱۳۹۲)، *تحریرالوسیله*، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(ره)

- دهشیری، محمدرضا (۱۳۷۹)، *درآمدی بر نظریه سیاسی امام خمینی*^(۹)، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی
- دواس، دی. ای (۱۳۷۶)، *پیمایش در تحقیقات اجتماعی*، ترجمه هوشنگ نایبی، تهران: نشر نی
- فوزی، یحیی (۱۳۸۴)، *اندیشه سیاسی امام خمینی*^(۹)، تهران: نشر معارف
- فیروزآبادی، احمد (۱۳۸۲)، *بررسی میزان آگاهی مردم تهران از اندیشه‌های سیاسی امام خمینی*^(۹) و *میزان موافقت با آن*، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(۹)
- عبدی، عباس (۱۳۸۵)، *تحلیل محتوای مطالب امام خمینی*^(۹) *در پیام‌ها، سخنرانی‌ها و مصاحبه‌ها*، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی^(۹)
- غلامی، محمد (۱۳۸۷)، *تهیه، ساخت و اعتباریابی مقیاس ارزش‌های سیاسی و اجتماعی از دیدگاه امام خمینی*^(۹)، تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی پژوهشکده امام خمینی^(۹) و انقلاب اسلامی
- گولد، جولیس؛ ویلیام کولب (۱۳۷۶)، *فرهنگ علوم اجتماعی*، ترجمه محمدجواد زاهدی، تهران، نشر مازیار.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷)، *جامعه‌شناسی*، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی
- محسنیان‌راد، مهدی (۱۳۷۵)، *انقلاب، مطبوعات و ارزش‌ها*، تهران، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی